

4.6 Toelichting op de balans per 31 december 2017

ACTIVA

Aan de activazijde van de balans worden de bezittingen van de gemeente Gorinchem weergegeven.

VASTE ACTIVA

Vaste activa zijn zaken die meerjarig hun nut en waarde behouden. Uitgaven aan deze zaken worden in beginsel geactiveerd en vervolgens gedurende de gebruiksduur afgeschreven ten laste van de rekening van baten en lasten. Er wordt onderscheid gemaakt in immateriële, materiële en financiële vaste activa. Immateriële vaste activa zijn kosten, gemaakt voor onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief. De materiële activa zijn stoffelijk, bijvoorbeeld gebouwen, computers, sportvelden en voertuigen. De financiële vaste activa tenslotte omvatten geldleningen, beleggingen en vorderingen op lange termijn.

Immateriële vaste activa

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de immateriële vaste activa weer:

Verloop boekwaarde immateriële vaste activa (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-16	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-17
Kosten sluiten geldleningen en het saldo van agio en disagio	115	-	-	11	-	-	104
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	1.093	-	-	93	-	-	1.000
Totaal	1.208	-	-	104	-	-	1.104

Materiële vaste activa

Bij materiële vaste activa wordt onderscheid gemaakt tussen investeringen met een economische nut en investeringen met een maatschappelijk nut. Het uitgangspunt is dat (met ingang van 2017) alle vaste activa worden geactiveerd, ook de maatschappelijke investeringen.

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

Materiële vaste activa (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
In erfpacht uitgegeven gronden	1.217	482
Overige investeringen met een economisch nut	119.706	117.544
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	26.900	26.180
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	13.962	16.459
Totaal	161.785	160.665

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de in erfpacht uitgegeven gronden weer:

Verloop boekwaarde in erfpacht uitgegeven gronden (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-16	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-17
In erfpacht uitgegeven gronden	1.217	105	840	-	-	-	482
Totaal	1.217	105	840	-	-	-	482

In verband met het besluit tot verkoop zijn acht stuks in erfpacht uitgegeven gronden voor totaal € 840.000 overgeheveld naar de voorraad bedrijfsmiddelen.

Overige investeringen met economisch nut

De investeringen met een economisch nut bestaan uit de volgende onderdelen:

Overige investeringen met een economisch nut (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Gronden en terreinen	16.060	15.831
Woonruimten	505	474
Bedrijfsgebouwen	92.428	90.655
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.068	963
Vervoermiddelen	2.713	2.593
Machines, apparaten en installaties	1.306	1.241
Overige materiële vaste activa	5.626	5.787
Totaal	119.706	117.544

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut weer:

Verloop boekwaarde overige investeringen met een economisch nut (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-16	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Waardecorrectie	Boekwaarde 31-12-17
Gronden en terreinen	16.060	-	1.420	75	-	-1.266	15.831
Woonruimten	505	-	1	30	-	-	474
Bedrijfsgebouwen	92.428	1.792	402	3.163	-	-	90.655
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.068	1	-	51	55	-	963
Vervoermiddelen	2.713	-	-	120	-	-	2.593
Machines, apparaten en installaties	1.306	198	-	263	-	-	1.241
Overige materiële vaste activa	5.626	1.102	233	701	7	-	5.787
Totaal	119.706	3.093	2.056	4.403	62	-1.266	117.544

De desinvesteringen hebben betrekking op verkopen en buitengebruikstellingen. Onder bijdragen van derden zijn die bijdragen van derden opgenomen, die direct gerelateerd zijn aan de investering. Onder de waardecorrecties staan de correcties vermeld wegens duurzame waardeverminderingen. Door aanpassing van het plangebied Groote Haar is bij gronden en terreinen onder de desinvesteringen € 1.420.000 verantwoord. In 2017 zijn deze gronden ingebracht in deze grondexploitatie onder aftrek van de hierbij behorende voorziening afwaardering € 1.143.000. In verband met het voornemen tot verkoop is het pand Tolsteeg 6 voor € 402.000 overgeheveld van bedrijfsgebouwen naar de voorraad bedrijfsmiddelen. Bij overige materiële activa zijn in verband met de aanleg van nieuwe kunstgras hockeyvelden de huidige velden buiten gebruik gesteld voor € 233.000.

De waardecorrectie over 2017 wordt hieronder toegelicht.

Voorziening lagere marktwaarde (bedragen x € 1.000)	
Stand 31-12-2016	4.735
Gronden overboeking naar grondexploitatie	-1.143
Gronden vrijval i.v.m. bijgestelde taxaties	-123
Totaal waardecorrecties in 2017	-1.266
Stand 31-12-2017	3.469

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen met economisch nut zijn:

Belangrijkste overige investeringen met een economisch nut (bedragen x € 1.000)	Beschikbaar gesteld krediet	Besteed in 2017	Cumulatief besteed t/m 2017
Brede school Schuttersplein	9.192	213	9.288
Hard- en software	163	100	100
Kunstgrasvelden Unitas en GJS	1.284	80	985
De Rotonde en Yulius	1.853	1.649	1.797
Veld 1 en 2 Rapid naar watervelden	997	643	664
3e veld Rapid zandingestrooid kunstgras	389	265	265
Erfpacht Buiten de Waterpoort erfpacht	100	105	174
Totaal	13.978	3.055	13.273

Onderstaand overzicht geeft het verloop weer van de investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven:

Verloop boekw. overige investeringen met een econ. nut m.b.t. heffingen (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-16	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-17
Riolering	25.757	789	-	633	789	-	25.124
Overige heffingen	1.143	-	-	87	-	-	1.056
Totaal	26.900	789	-	720	789	-	26.180

De investeringen bij overige heffingen bestaan uit investeringen in steigers (kadegebouwen) en begraafplaatsen (lijkbezorging).

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven zijn:

Belangrijkste investeringen met een econ.nut m.b.t. heffingen (bedragen x € 1.000)	Beschikbaar gesteld krediet	Besteed in 2017	Cumulatief besteed t/m 2017
GRP 2016	900	278	726
GRP 2017	760	475	475
Totaal	1.660	753	1.201

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met maatschappelijk nut weer:

Verloop boekwaarde investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-16	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-17
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	10.696	2.092	-	465	121	-	12.202
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken investeringen vanaf 2017	-	589	-	-	-	-	589
Overige materiële vaste activa	3.266	451	-	180	52	-	3.485
Overige materiële vaste activa investeringen vanaf 2017	-	183	-	-	-	-	183
Totaal	13.962	3.315	-	645	173	-	16.459

Onder bijdragen van derden zijn de bijdragen van derden opgenomen, die direct gerelateerd zijn aan de investering. Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut dienen met ingang van 2017 volgens de checkpunten vernieuwing BBV gesplitst te worden in investeringen vanaf 2017 en investeringen voor 2017. Van de

provincie Zuid-Holland is een bijdrage ontvangen van € 50.000 voor de herinrichting van de schoolomgeving Hiemstralaan. Van de gemeente Lingewaal is € 35.000 ontvangen voor de asfalteringswerkzaamheden op de Spijksedijk vanaf de gemeentegrens tot de rotonde Spijksesteeg. Voor het aanpassen van de infra op Avelingen is van de provincie Zuid-Holland een voorschot ontvangen van € 52.000.

De belangrijkste in het boekjaar gedane investeringen met maatschappelijk nut zijn:

Belangrijkste investeringen in openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut (bedragen x € 1.000)	Beschikbaar gesteld krediet	Besteed in 2017	Cumulatief besteed t/m 2017
Tracé Oost II aansluiting A15	3.237	2.037	3.110
Avelingen Oost	1.878	380	1.445
Herinrichten schoolomgeving Hiemstralaan	328	214	365
Rotondes Spijksesteeg	1.401	250	951
Aanpassen Groenmarkt	250	106	106
Totaal	7.094	2.987	5.977

Financiële vaste activa

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de financiële vaste activa weer:

Financiële vaste activa (bedragen x € 1.000)	Boek-waarde 31-12-16	Investe-ringen	Desinves-teringen	Aflossing en afschrijving	Bijdragen van derden	Boek-waarde 31-12-17
<u>Kapitaalverstrekkingen aan</u>						
- deelnemingen	2.438	1	-	-	-	2.439
Overige langlopende leningen	890	18	-	58	-	850
Totaal	3.328	19	-	58	-	3.289

De kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen worden als volgt onderverdeeld:

Kapitaalverstrekking aan deelnemingen (bedragen x € 1.000)	Boek-waarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Aandelen Bank Nederlandse Gemeenten	218	218
Aandelen Oasen	15	15
Aandelen Eneco Groep NV	984	-
Aandelen Stedin Holding NV	-	984
Aandelen Eneco Holding NV	-	1
Certificaten Dataland	2	2
Deelneming ROM-S beheer BV	12	12
Gemeente Gorinchem deelneming BV	1.156	1.156
Deelneming MerwedeLingelijn BV	51	51
Totaal	2.438	2.439

De overige langlopende leningen worden als volgt onderverdeeld:

Overige langlopende leningen (bedragen x € 1.000)	Boek-waarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Fietsproject	4	4
GKV	60	56
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	265	265
Dierenbescherming	114	114
SVW 2006	120	116
SVW 2010	43	42
Security 5	89	62
Dierenasiel	35	31
Stichting van Andel-Spruijt Natuurcentrum	160	160
Totaal	890	850

VLOTTENDE ACTIVA

Vlottende activa zijn bezittingen waarin het vermogen in principe voor een periode korter dan een jaar is vastgelegd, zoals voorraden, vorderingen en liquide middelen.

Voorraden

De voorraden worden uitgesplitst in de volgende categorieën:

Voorraden (bedragen x € 1.000)	Bruto boekwaarde 31-12-16	Bruto boekwaarde 31-12-17	Netto boekwaarde 31-12-16	Netto boekwaarde 31-12-17
Grond- en hulpstoffen (magazijnvoorraad)	2	2	2	2
Totaal	2	2	2	2
<u>Onderhanden werk waaronder bouwgronden in exploitatie</u>				
- woonlocaties uitleggebieden	14.776	14.113	2.678	2.846
- woonlocaties stedelijke vernieuwing	1.021	503	-94	-852
- bedrijventerrein	50.929	51.955	43.467	44.650
Totaal	66.726	66.571	46.051	46.644
Voorraad bedrijfsmiddelen	1.654	1.475	883	1.126
Totaal	68.382	68.048	46.936	47.772

In het overzicht wordt het verloop van de boekwaarde van de in exploitatie genomen gronden weergegeven. Voor een nadere toelichting op de grondexploitatie wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid en Vastgoedbeleid. De bruto voorraden zijn voorraden exclusief voorzieningen; de netto voorraden zijn voorraden inclusief deze voorzieningen. Voor de grondexploitaties met een verliesgevend saldo per ultimo 2017, is ter hoogte van dit saldo een voorziening gevormd. Panden en erfpachtgronden waarvoor het besluit tot verkoop is genomen, zijn onder de voorraad bedrijfsmiddelen opgenomen.

Verloopoverzicht in exploitatie genomen bouwgronden (bedragen x € 1.000)	Bruto boekwaarde 31-12-16	Netto boekwaarde 31-12-16	Naar voorraad bedrijfs- middelen	Investe- ringen	Op- brengsten	Af- wikkeling	Bruto boekwaarde 31-12-17	Voorziening verlies- latend complex	Netto boekwaarde 31-12-17
<u>Uitleggegebieden</u>									
Mollenburg	14.776	2.678	-	1.234	1.897	-	14.113	11.267	2.846
<u>Stedelijke Vernieuwing</u>									
Lingewijk Noord	412-	412-	-	739	1.171	-	844-	-	844-
Lingewijk Zuid	725	390-	-	854	159	-	1.420	1.355	65
Kleine Haarsekade	708	708	-	170	951	-	73-	-	73-
<u>Bedrijventerrein</u>									
Groote Haar	41.105	33.643	-	1.601	84	-	42.622	7.305	35.317
Oost II	9.824	9.824	-	578	1.069	-	9.333	-	9.333
Totaal	66.726	46.051	-	5.176	5.331	-	66.571	19.927	46.644
Nog te maken kosten									75.460
Nog te verwachten opbrengsten									119.947

Het verloop van de voorzieningen grondexploitaties wordt in onderstaand overzicht per grondexploitatie weergegeven:

Verloopoverzicht Voorzieningen grondexploitaties (bedragen x € 1.000)	Boek-waarde 31-12-16	Rente toe-voeging	Toevoeging	Vrijval	Aan-wending	Boekwaarde 31-12-17
Mollenburg	12.098	242	-	1.073	-	11.267
Lingewijk zuid	1.115	23	217	-	-	1.355
Groote Haar	7.462	149	-	306	-	7.305
Totaal	20.675	414	217	1.379	-	19.927

Uitzettingen < 1 jaar

Uitzettingen met een looptijd < 1 jaar worden als volgt onderverdeeld:

Uitzettingen < 1 jaar (bedragen x € 1.000)	Gecorrigeerd saldo 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17	Voorziening oninbaarheid	Gecorrigeerd saldo 31-12-17
Vorderingen op openbare lichamen	4.798	5.705	-	5.705
Overige vorderingen	3.709	4.328	282	4.046
Schatkistbankieren	-	-	-	-
Totaal	8.507	10.033	282	9.751

Voor verwachte oninbaarheid van debiteuren is een voorziening opgenomen van € 282.000, bepaald op basis van geschatte inningskansen. Gemeenten zijn verplicht om financiële middelen die het drempelbedrag voor schatkistbankieren overschrijden, onder te brengen bij de BNG. Voor Gorinchem is dit drempelbedrag vastgesteld op € 995.000. Dit is inclusief een drempel van € 30.000 inzake GR AV waarvoor de gemeente Gorinchem de treasury uitvoert. Ultimo 2017 zijn er geen middelen bij de schatkist ondergebracht. Voor ieder kwartaal van 2017 geldt, dat wij in het kader van het drempelbedrag géén middelen buiten 's Rijks schatkist hebben aangehouden.

Liquide middelen

De liquide middelen bestaan uit de volgende onderdelen:

Liquide middelen (bedragen x € 1.000)	Boek-waarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Kassaldi	66	93
Banksaldi	394	287
Totaal	460	380

Overlopende activa

De overlopende activa bestaan uit de volgende onderdelen:

Overlopende activa (bedragen x € 1.000)	Boek-waarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	1.493	1.344
Overige nog te ontvangen bedragen	7.768	8.213
Totaal	9.261	9.557

Onder de post Vooruitbetaalde bedragen zijn facturen verantwoord die voor 31 december 2017 betaalbaar zijn gesteld, maar waarvan de lasten betrekking hebben op het dienstjaar 2018. Nog te ontvangen bedragen zijn opbrengsten die in 2017 als baat zijn geboekt, maar pas in een volgend jaar daadwerkelijk tot een ontvangst leiden.

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies nog te ontvangen voorschotbedragen die zijn ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Van Nederlandse en Europese overheden nog te ontvangen bedragen (bedragen x € 1.000)	Saldo 31-12-16	Toevoegingen	Ontvangen bijdragen	Saldo 31-12-17
Prov ZH exploitatiebijdrage veerdienst Werkendam	135	-	101	34
Prov ZH duurzaam veilige weginrichting	55	-	55	-
Prov ZH mobiliteit	9	-	9	-
Prov ZH toegankelijkheid bushaltes	38	21	38	21
VRZHZ kosten beveiliging	-	-	-	-
VRZHZ stallingsvergoeding	20	17	20	17
Gemeente Zaltbommel exploitatiebijdrage veerdienst	405	401	405	401
Gemeente Dordrecht beschermd wonen	798	871	798	871
Oevergemeenten veerdienst Werkendam	33	-	33	-
Totaal	1.493	1.310	1.459	1.344

PASSIVA

Aan de passivazijde van de balans staan het vermogen en de schulden van de gemeente Gorinchem.

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van de gemeente wordt gevormd door de reserves en het rekeningresultaat. Over de verdeling van het resultaat beslist de raad bij het vaststellen van de jaarstukken.

Het eigen vermogen bestaat uit de volgende onderdelen:

Eigen vermogen (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Algemene reserve	31.646	35.669
Gerealiseerde resultaat	7.544	9.772
<u>Bestemmingsreserves</u>		
- voor egalisatie van tarieven	174	-
- overige bestemmingsreserves	11.526	14.559
Totaal	50.890	60.000

Onderstaand overzicht geeft het verloop per reserve weer:

Verloopoverzicht Reserves (bedragen x € 1.000)	Boek-waarde 31-12-16	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat 2016	Boekwaarde 31-12-17
<u>Algemene reserve</u>	31.646	1.820	87	2.290	35.669
<u>Egalisatie van tarieven</u>					
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing	174	-	174	-	-
<u>Overige bestemmingsreserves</u>					
Automatisering	1.054	290	454	-	890
Afschrijvingsreserve	34	-	34	-	-
Museum	3	-	3	-	-
Infrastructuur	3.546	335	-	459	4.340
Station Papland	1.800	-	-	-	1.800
Stegen binnenstad	50	-	-	-	50
Combinatiefuncties	399	-	59	-	340
Bonus revitalisering Avelingen	990	-	-	-	990
Risicotoeslag Ruimte voor de Rivier	1.007	-	924	-83	-
Sociaal domein	2.360	562	313	2.657	5.266
Staerk	283	-	-	-	283
Lift station	-	600	-	-	600
Totaal	43.346	3.607	2.048	5.323	50.228

Onder bestemming resultaat staan de toevoegingen of onttrekkingen vermeld uit hoofde van de bestemming van het resultaat van het voorgaand boekjaar. Voor verdere informatie over de reserves wordt verwezen naar de bijlage Reserves. In de nota Reserves, voorzieningen en weerstandsvermogen die in 2017 is vastgesteld, zijn een aantal naamswijzigingen van reserves doorgevoerd. Van het rekeningresultaat 2016 is in 2017 € 2.221.000 toegevoegd aan de exploitatie.

Voorzieningen

Onder de voorzieningen worden o.a. verplichtingen en verliezen als gevolg van risico's opgenomen waarvan de omvang onzeker, maar toch redelijkerwijze in te schatten is.

Onderstaand overzicht geeft het verloop per voorziening weer:

Verloopoverzicht voorzieningen (bedragen x € 1.000)	Boek-waarde 31-12-16	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-17
<u>Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</u>					
Pensioentegoeden bestuurders	3.724	-	124	20	3.580
Wachtgelden	1.702	42	51	289	1.404
Overmatig verlof/spaarsaldo	295	-	10	-	285
Hoog Dalem	3.925	-	2.370	-	1.555
<u>Onderhoudsvoorzieningen</u>					
Meerjarenonderhoudsplan	4.073	1.809	370	1.413	4.099
<u>Door derden verkregen middelen met een specifieke aanwendingsrichting</u>					
Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing	30	-	-	4	26
Rioolheffing	2.168	66	-	-	2.234
Afkoopsommen grafrechten	-	165	-	-	165
<u>Voorzieningen voor bijdragen aan vervangingsinvesteringen</u>					
Vervangingsvoorzieningen riolering	458	772	-	754	476
Totaal	16.375	2.854	2.925	2.480	13.824

In de kolom Vrijval zijn de bedragen opgenomen welke ten gunste van de rekening zijn vrijgevallen. Alle aanwendingen van de voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht. Volgens BBV-voorschriften is in 2017 de voorziening Afkoopsommen grafrechten opgenomen. Op basis van herziening per 1-1-2018 van de grondexploitatie Hoog Dalem zijn de risico's voor deze grondexploitatie naar beneden bijgesteld. De voorziening is hierdoor vrijgevallen met € 2.370.000. Voor verdere informatie over de voorzieningen wordt verwezen naar de bijlage Voorzieningen.

Vaste schulden met een looptijd $\geq$ 1 jaar

Onder de vaste schulden zijn schulden opgenomen met een looptijd $\geq$ 1 jaar en waarborgsommen. Langlopende leningen worden aangegaan om in de eigen financieringsbehoefte van de gemeente te voorzien. Waarborgsommen betreffen bedragen die door huurders zijn betaald bij de aanvang van de huur van een gemeentelijk pand.

Langlopende schulden worden als volgt onderverdeeld:

Langlopende schulden (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Onderhandse leningen van		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	120.108	109.103
- openbare lichamen (art. 1a Wet Fido)	26.000	25.000
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	5.500	5.500
Waarborgsommen	1	1
Totaal	151.609	139.604

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de vaste schulden $\geq$ 1 jaar over 2017 weer:

Verloop overzicht langlopende schulden (bedragen x € 1.000)	Saldo 31-12-16	Toevoegingen	Aflossingen	Saldo 31-12-17
Onderhandse leningen	151.608	-	12.005	139.603
Waarborgsommen	1	-	-	1
Totaal	151.609	-	12.005	139.604

Op onze opgenomen geldleningen is in 2017 bij de BNG voor totaal € 10.986.000 afgelost en bij de provincie Flevoland € 1.000.000. De totale rentelast voor het jaar 2017 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 4.058.000.

VLOTTENDE PASSIVA

Vlottende passiva bestaan uit de volgende onderdelen:

Vlottende passiva (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar	4.718	10.376
Overlopende passiva	7.893	8.714
Totaal	12.611	19.090

Kortlopende schulden < 1 jaar

De kortlopende schulden < 1 jaar bestaan uit de volgende onderdelen:

Kortlopende schulden < 1 jaar (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Banksaldi	-	4.824
Overige schulden	4.718	5.552
Totaal	4.718	10.376

Per 31 december 2017 had de gemeente een uitstaande schuldpositie op de betaalrekening van de BNG van € 4,8 miljoen.

Overlopende passiva

De overlopende passiva bestaan uit de volgende onderdelen:

Overlopende passiva (bedragen x € 1.000)	Boek-waarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	7.043	7.718
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	624	693
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	226	303
Totaal	7.893	8.714

Nog te betalen bedragen zijn posten welke ten laste van het dienstjaar 2017 zijn gebracht, maar waarvan de facturen in de loop van 2018 zijn ontvangen. Onder de post Vooruitontvangen bedragen zijn bedragen opgenomen die in 2017 reeds zijn ontvangen maar betrekking hebben op latere jaren.

De in de balans opgenomen van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren kunnen als volgt worden gespecificeerd:

De van Nederlandse en Europese overheden vooruitontvangen bedragen (bedragen x € 1.000)	Saldo 31-12-16	Ontvangen bedragen	Bestedingen	Saldo 31-12-17
<u>Vooruitontvangen bijdragen van het Rijk</u>				
Woningbouw Lingewijk Noord IJsbaanstrip	105	-	105	-
Onderwijsachterstandenbeleid	40	1.131	1.154	17
Sanering verkeerslawaaï	8	-	8	-
Educatie	-	385	376	9
Uitrol wijk GGD'er	-	20	-	20
<u>Vooruitontvangen bijdragen van overige overheid</u>				
Sociale veiligheid Merwedelingelijn	57	92	108	41
Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing 2010-2014	242	-	1	241
ISV-budget bodem Zusterstraat	36	-	13	23
Veerverbinding Gorinchem-Werkendam bijdr prov ZH	38	-	38	-
Team crisisbeheersing	59	114	104	69
Vestingplan	1	-	-	1
Restauratie Duvelgracht - Stenen Beer	-	20	-	20
Open kathedraal	-	50	-	50
Beweegcoach	-	20	-	20
Waterpark Mollenburg	-	180	36	144
<u>Overige vooruitontvangen bijdragen</u>				
Reserveringsvergoeding Mollenburg	38	-	-	38
Totaal	624	2.012	1.943	693

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

De niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is verbonden worden uitgesplitst in gewaarborgde geldleningen en garantstellingen.

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke en rechtspersonen kan als volgt worden gespecificeerd:

Geldnemer (bedragen x € 1.000)	Oorspronkelijk bedrag	Borgstelling %	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
Onderwijsinstellingen	11.798	100	7.113	6.818
Deelnemingen CV's	43.000	100	26.140	20.813
Zorginstellingen	341	100	193	182
Diverse verenigingen	4.782	100	3.590	3.474
Via Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw - Poort6	333.644	100	266.603	249.176
Via Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen	515.000	50	515.000	515.000
Hypotheke zonder Nationale Hypotheek Garantie	5.900	50	2.200	1.900
Totaal	914.465		820.839	797.363

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte garanties bestaat uit de volgende garantstellingen:

Geldnemer (bedragen x € 1.000)	Oorspronkelijk bedrag	Borgstelling %	Boekwaarde 31-12-16	Boekwaarde 31-12-17
GR Gevudo	10.799	100	10.112	9.817
GR Waardlanden	4.587	100	4.587	4.515
Totaal	15.386		14.699	14.332

De gemeente Gorinchem vervult een achtervangfunctie bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) en het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW).

De gemeente is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijkende, financiële verplichtingen. In onderstaand overzicht zijn de grootste verplichtingen opgenomen.

Niet uit de balans blijkende financiële verplichtingen (bedragen x € 1.000)	contractwaarde 2018	contractwaarde na 2018
Inhuur maritiem personeel	222	-
Schoonmaakkosten	322	-
Verzekeringen	111	48
Energielasten	231	-
Uitwijkomgeving server	37	93
Multifunctionele afdrukkapparaten	50	183
Uitvoeringsovereenkomst wettelijke taken	315	-

Voor de komende jaren is de gemeente voor € 2,6 miljoen financiële verplichtingen aangegaan die Europees zijn aangesteed.